

„NA SPACEROWYM SZLAKU DOKOŁA WROCŁAWIA”

Słowo wstępne do drugiego wydania

Jak piękne są okolice Wrocławia nadające się do spacerów, pieszych wędrówek, mieli Państwo okazję przekonać się „przedeptując” je żółtym szlakiem korzystając z przewodnika „Na spacerowym szlaku wokół Wrocławia”. Przewodnik ten został wydany w 1991 roku. Teraz po piętnastu latach autor przygotował Państwu jego wznowienie. Uczynił to dlatego, że przez te lata wiele się zmieniło. Zmieniły się drogi, zmieniła się zabudowa wokół Wrocławia, zmienił się obraz miejscowości, przez które wiedzie żółty szlak, inny również jest dojazd do interesujących miejsc. Pozostały jednak wspaniałe zabytki a okolica nadal pozostała piękna i wszystko to warto zobaczyć. Urok tych miejsc z pewnością lepiej odda niniejsze wydanie przewodnika, gdyż jego szata graficzna również uległa korzystnej zmianie, co sami Państwo ocenią.

Działające we Wrocławiu Oddziały PTTK często organizowały rajdy turystyczne dla miłośników turystyki pieszej, takich od „szkolniaka” jak i dorosłych. Nie zawsze jednak, każdemu czas pozwalał na uczestnictwo w zorganizowanej nierzadko w odleglejszym terenie. Wówczas to zrodził się pomysł utworzenia szlaku spacerowego wokół Wrocławia, którym każdy kto ma chęć, przy ładnej pogodzie w wolne dni mógłby spacerować. Pomysłodawcą był kolega Zbigniewa Szkolnicki z Oddziału Wrocławskiego PTTK. Był to rok 1967. Oznakowaniem tego szlaku miał się zająć Młodzieżowy Klub „Wyrypiarze”. Naturalnym jest, że realizacja wszystkich dobrych pomysłów wymaga czasu. Sprawę tę w 1971 roku przejęła Komisja Krajoznawcza, przekazując materiały dotyczące szlaku Komisji Turystyki Pieszej i Klubowi Piechurów „Perpedes”. W roku 1975 szlak został oznakowany, a zrobili to członkowie Szkolnego Klubu Krajoznawczo Turystycznego (SKKT) „Skrzaty” ze Szkoły Podstawowej nr 46 pod opieką pani mgr Marii Balkowskiej. W roku 1986 szlak otrzymał nazwę: „Szlak spacerowy dookoła Wrocławia im. dr Bronisława Turonia”.

Dr Bronisław Turoń (1923 - 1984) był wybitnym działaczem PTTK, znanym nie tylko członkom PTTK na Dolnym Śląsku.

Opiekę nad szlakiem przejął Oddział PTTK Wrocław Fabryczna. Jak się okazało, szlak ten stał się ulubioną trasą spacerów Wrocławian. Aby miłośnikom turystyki pieszej pozostała trwała pamiątka po spacerach, Zarząd Wojewódzki PTTK we Wrocławiu 19 marca 1987 ustanowił odznakę szlaku.

Pomysłodawcami jej byli działacze Oddziału PTTK Wrocław Fabryczna i członkowie SKKT przy Szkole Podstawowej nr 113. Wykonawcami projektu były opiekunki tego SKKT panie

Maria May-Majewska, Maria Modelska i Wanda Hass. Regulamin tej odznaki opracowali Bogusław Modelski, Marek Szot i Mieczysław Zandberg. Odznakę można było już zdobywać. Pierwszy odnotowany w dokumentach zdobywca tej odznaki (rok 1990) to pan Ryszard Stręk z Wrocławia.

Polecam ten przewodnik każdemu, kto lubi aktywny odpoczynek. Przewodnik wskaże miejsca, które go zauroczą, trasy, które polubi. Miło będzie spotkać Państwa na szlaku.

1. Wstęp

Trasy szlaku przebiegają urozmaiconym pod względem krajoznawczym terenie Niziny Śląskiej, w dużej mierze poza granicami administracyjnymi miasta, często zbliżając się znacznie do nich, lub też je przekraczając. Przebieg trasy na terenie miasta Wrocławia został uwarunkowany układem ulic. Tam gdzie to było możliwe, prowadzi terenem zadrzewionym i ciekawym krajobrazowo.

Przebieg szlaku poza miastem jest również interesujący pod względem krajoznawczym, mimo starań, szlak omija kilka ciekawych miejsc godnych zwiedzenia, jak chociażby romański kościół w Źródłach. Mam nadzieję, że turysta interesujący się krajoznawstwem, potrafi dotrzeć do innych, pozostających poza szlakiem, miejsc wartych zobaczenia.

Szlak wiedzie głównie drogami polnymi i leśnymi. Nie udało się wszędzie ominąć szos i dróg jezdnych, w czasie projektowania szlaku. Krótki odcinek szlaku wiedzie bardzo ruchliwą drogą nr 344 w okolicach wsi Błonie, Przebieg trasy został tak opracowany, aby połączyć ciekawe obiekty krajoznawcze. Spotykamy na niej obok budowli zabytkowych obiekty współczesnego budownictwa. Interesująco przedstawia się zespół kościołów usytuowanych na szlaku, wśród których można wymienić obiekty w Jaskotlu, Tyńcu Małym, Św. Katarzynie oraz kościół z polskim napisem na tympanonie, w Długolęce. Spotykamy ciekawe zamki w Urazie i Wojnowicach oraz pałace: w Leśnicy, Pawłowicach, Biskupicach Podgórnym. Innym typem napotykanym zabytków, które możemy spotkać na szlaku, to „pamiętki” średniowiecznego prawa - krzyże pokutne, stawiane według podań przez zabójcę w miejscu dokonania zbrodni. Należy tu wymienić krzyże pokutne znajdujące się w Lutyni i Siechnicach. Na trasie szlaku spotykamy też żywe pomniki- pozostałości lasów i puszczy, rosnących kiedyś na tym terenie. Wśród nich prym wiodą stare dęby, których na trasie możemy spotkać kilkanaście. Pamiętać musimy również, że niektóre mijane przez nas w czasie wędrówki miejscowości szczyły się prawami miejskimi (Uraz i Leśnica), a pamiętką tego faktu jest niekiedy tylko rynek, czy *zapomniany herb*. Oprócz wspomnianej wcześniej **odznaki szlaku**, zachęcam również do zdobywania odznak krajoznawczych i turystyki kwalifikowanej. Każdy

uczestnik wędrówek opisywanym tu szlakiem może zdobywać punkty do „**Odnaki Turystyki Pieszej**”, do odznaki „**Siedmiomilowe buty**”, „**Kolarską odznakę rowerową**”, „**Turysta Dolnego Śląska**”, „**Odnaki Fotografą Krajoznawczej**” oraz specjalnej odznaki „**Wędrówki dookoła Wrocławia**”.

Ze względu na swoją długość - 135 km - został podzielony na 10 etapów. Z braku możliwości przeprawy przez Odrę, szlak kończy się w **Brzezince Średzkiej** a rozpoczyna się po drugiej stronie rzeki w **Urazie**. Podobnie przedstawia się sytuacja w **Czernicy**, gdzie również jest brak przeprawy przez Odrę. Szlak zaczyna swój bieg po drugiej stronie rzeki w **Zakrzowie - Kotowicach**.

2. Morfologia szlaku

Spacerowy szlak dookoła Wrocławia przebiega ciekawym lecz niezbyt urozmaiconym pod względem geomorfologicznym terenem. Szlak w całości biegnie po Nizinie Śląskiej przez następujące mezoregiony: Dolinę Odry, Równinę Oleśnicką, Równinę Wrocławską oraz Wysoczyznę Średzką, a w ich ramach przez następujące mikroregiony: Pradolinę Wrocławską, mikroregion aglomeracji miejskiej Wrocławia, Równinę Oleśnicko-Kępińską i Równinę Jelczańską. **Nizina Śląska**

Rozległą równinę rozciągającą się na północ od Przedgórze Sudeckiego tworzy Nizina Śląska, skośnie przecięta szeroką doliną Odry, która stanowi jej oś. Nizinę rozczłonkują płytko wcięte dopływy Odry odznaczające się symetrycznym układem i zbieżnością w okolicach Wrocławia. Mimo, że korzystne warunki klimatyczne i żyzne gleby sprzyjały już przed tysiącletkami przekształcaniu Niziny Śląskiej w krainę rolniczą, to jednak i tu na piaszczystych dnach dolin rzecznych, na stożkach napływowych rzek sudeckich i sandrach osadzonych przez wody lodowcowe zachowały się dość znaczne płaty lasów bukowo - dębowych z lipą i grabem oraz dosadzonych później borów sosnowych. Szeroka dolina Odry, stanowiącej główną arterię wodną, jest bardzo dawnym terenem osadniczym złożonym ze starych ośrodków miejskich.

Dolina Odry jest długim i stosunkowo wąskim mezoregionem, pomiędzy Obniżeniem Ścinawskim a zwężeniem doliny w *Przełomie Krapkowickim* powyżej Opola. Dziesięciokilometrową szerokość doliny wyścielają plejstoceńskie i holocenijskie osady rzeczne.

Równina Oleśnicka jest dużym mezoregionem na prawym brzegu rzeki Odry, zamkniętym od północy *Walem Trzebnickim*. Na wschodzie graniczy z *Wysoczyzną Wieruszowską*, stanowiącą część makroregionu *Niziny Południowo Wielkopolskiej*. Na południu granicę stanowi rzeka Stobrawa i dolina rzeki Odry. *Równina Oleśnicka - Kępińska* stanowi lekko falisty, miejscami

pagórkowaty obszar moreny dennej pokrytej na północy sandrami rozciągającymi się między *Walem Trzebnickim* i doliną rzeki Widawy. Wzniesiona średnio 175 - 180 m n.p.m. z maksymalnymi kulminacjami do 213 m n.p.m., jest obszarem o średnim zalesieniu.

Równina Wrocławska ma średnią wysokość 156 - 165 m n.p.m. i wysokości względne 50 - 100 m. Granicą jej na wschodzie jest rzeka Oława, na północy dolina rzeki Odry a na południu krawędź Przedgórze Sudeckiego. Środkiem jej przepływa rzeka Ślęza. Jest to bezleśny obszar intensywnego rolnictwa.

Wysoczyzna Średzka jest lekko falistą wysoczyzną moreny dennej z lokalnymi ciągami moren recesyjnych i z licznymi pagórami kemowymi. Wzniesiona średnio około 125 m n.p.m. o wysokościach względnych przekraczających 50 m stanowi prawie bezleśny obszar rolniczy i (jedynie w rejonie Środy Śląskiej, Miękinia i Mrozowa występują niewielkie płyty leśne, co wykorzystuje przebieg szlaku spacerowego)

3. Przebieg szlaku

Szlak spacerowy dookoła Wrocławia imienia dr B. Turonia ma 135 km długości i oznakowany jest znakami żółtymi. Jego przebieg przedstawia się następująco:

Leśnica (0), Lutynia (7), Błonie (11,3), *Miękinia* (14,0), Mrozów (19,5), Wojnowice (21,5), Brzezina (23,0), *Brzezinka Średzka* (24,0), *Uraz* (24,0), Raków (26,8), Kotowice (31,5), Szewce(36,0), *Świniary* (39,0), Szymanów (36,0), Widawa (44,4), Krzyżanowice (46,7), Pawłowice (52,2), *Zakrzów* (54,0), Domaszczyn (58,8), Szczodre (62,0), Długołęka (63,5), Kamień (64,8), *Raków* (69,0), *Chwałstawa* (84,0), *Zakrzów - Kotowice* (84,0), Siechnice (93,0), *Święta Katarzyna* (94,0), Smardzów Wrocławski (96,7), Żerniki Wrocławskie (98,5), Biestrzyków (100,0), Wysoka (101,5), Ślęza - Lasowo (103,7), *Bielany Wrocławskie* (108,0), Tyniec Mały (112,2), Biskupice Podgórne (116,5) , Jaskotle (120,0), *Smolec* (123,0), Kęblowice (126,2), Jerzmanów (130,0), *Leśnica* (135,0).

- a. Liczby podane w nawiasach oznaczają odległości w km. od początku szlaku w Leśnicy. Miejscowości podane pochylonym i wytłuszczony drukiem wyznaczają kolejne etapy szlaku. Przy podziale szlaku na etapy brano pod uwagę przede wszystkim możliwość najłatwiejszego dojazdu jak i powrotu.
- b. Określenia - „komunikacja samochodowa" oznacza przewoźnika prywatnego jak i PKS, natomiast - „miejska komunikacja autobusowa" oznacza przewoźników miejskich jakimi są MPK i DLA.

c. W związku z budowlami dróg w okolicach Długoleki i Węzła Bielańskiego nastąpiło przerwanie ciągłości szlaku, mogą być utrudnienia w jego przejściu. Opiszemy jednak najciekawsze miejsca na tych odcinkach.

Literatura

1. Katalog zabytków sztuki - województwo wrocławskie Oleśnica, Bierutów i okolice pod redakcją J. Pokory i M. Złata - PAN i IS Warszawa 1983.
2. J. Czerwiński, K. R. Mazurski - Oleśnica i okolice - Ossolineum 1985.
3. R. Chanas i J. Czerwiński - Okolice Wrocławia - SiT Warszawa 1966 r.
4. J. Czerwiński - Dolny Śląsk - SiT 1977.
5. B. Dolata - Wyzwolenie Dolnego Śląska w 1945 r. - Ossolineum 1985 r.
6. I. Kozioł, J. Załęski - Gmina Długoleka - PTTK Wrocław 1989.
7. I. Kozioł, H. Matuszewski, J. Załęski - Gmina Święta Katarzyna - PTTK Wrocław 1989.
8. M. i T. Kaletynowie- Grodziska wczesnośredniowieczne woj. wrocławskiego - Ossolineum Wrocław 1968.
9. M. i T. Kaletynowie - Plemienne i wczesnopiastowskie grody na Dolnym Śląsku - ZWTRZZ 1970.
10. K. Kalinowski- Architektura doby baroku na Śląsku PWN W-wa 1977.
11. H. Matuszewski, J. Załęski - Miasto i gmina Kąty Wrocławskie
12. J. Maciejewski - Gmina Miękinia - PTTK Wrocław 1989.
13. J. Mandziuk. - Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej archidiecezji wrocławskiej- t 1- Wrocław 1982.
14. J. Pilch - Zabytki architektury Dolnego Śląska - W-w Ossolineum 1978.
15. Praca zbiorowa - Przewodnik po upamiętnionych miejscach walk i męczeństwa lata wojny 1939 - 1945 - SiT Warszawa 1988.
16. ST. Rospond- Nazwy geograficzne Śląska t 2 PWN - Wrocław 1985.
17. ST. Rospond- Słownik miast i gmin PRL - Ossolineum 1985.
18. A. Scher - Śląskie krzyże pokutne -IK PTTK Wrocław, marzec 1980 r.
19. W. Walczak - Obszar przedsudecki - Warszawa 1970 PWN.
20. J. Załęski - Miasto i gmina Kąty Wrocławskie - PTTK Wrocław 1989.
21. Mapa „Okolice Wrocławia”.
22. www.brzegdolny.pl
23. www.czernica.iap.pl
24. www.gmina.dlugoleka.pl

25. www.miekinia.pl
26. www.oborniki-slaskie.pl
27. www.siechnice.com.pl
28. www.sw-katarzyna.pl
29. www.ugk.pl
30. www.uraz.net
31. www.wiszniamala.pl